

ПРОКУРАТУРА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ГЛАВЕН ПРОКУРОР

ГП № 2966/21 г.
20...10... 2021г.
гр. София

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД
Вх. № 448-120
Дата 20.10.2021г.

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТ А Н О В И Щ Е

ПО КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО № 14/2021Г.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 14.09.2021г. по к.д. № 14/2021г., Конституционният съд (КС) на Република България е допуснал за разглеждане по същество искането на омбудсмана на Република България за установяване противоконституционност на разпоредбата на чл.68а, ал.1, изр.2 от Кодекса за социално осигуряване, (обн. ДВ бр. 110/17.12.1999г., посл. изм., ДВ бр.21/12.03.2021г. - с оглед датата на внасяне) в частта „пожизнено“.

В съответствие с определението на КС и съобразно чл. 20а, ал. 1 Правилника за организацията на дейността на Конституционния съд (ПОДКС), изразявам следното становище по предмета на делото:

Конституционното дело е образувано на 05.07.2021г. по искане на омбудсмана на Република България за установяване противоконституционност на разпоредбата на чл. 68а, ал.1, изр.2 в частта „пожизнено“ от Кодекса за социално осигуряване (КСО), (обн. ДВ бр.110/17.12.1999г., посл. изм., ДВ бр.21/12.03.2021г. - с оглед датата на внасяне). В искането се твърди, че оспорената разпоредба противоречи на разпоредбите на чл.6, ал.1 и ал.2, чл.16,

чл.4, ал.1 и ал.2 от Конституцията на Република България (КРБ), а така също и на нейния Преамбюл.

Съобразно разпоредбата на чл. 68а, ал.1 от КСО лицата, които имат изискуемия осигурителен стаж по чл.68, ал.2 от КСО, могат по тяхно желание да се пенсионират до една година по-рано от възрастта им по чл.68, ал.1. Пенсията се отпуска от датата на заявлението и се изплаща в намален размер пожизнено.

Съобразявайки предмета на питането до КС споделям мнение, че разпоредбата на чл.68а, ал.1, изр.2 в частта „пожизнено“ противоречи на прокламирания в нормата на чл.4 от КРБ принцип на правовата държава, според който Република България е правова държава и се управлява според Конституцията и законите на страната. В практиката си (Решение № 5 от 2000г. по к. д. № 4 от 2000г.; Решение № 9 от 1994г. по к. д. № 11 от 1994г.) КС е приел, че принципът на правовата държава изисква от законодателя да бъде последователен и предвидим, да не допуска създаването на взаимоизключваща се правна уредба. Приеманите от него закони е необходимо да гарантират правната сигурност, в т.ч. като се зачитат придобитите от гражданите и юридическите лица съгласно закона права и да не ги променя в полза на държавата и във вреда на гражданите и юридическите лица (Решение № 7 от 2001 г. по к. д. № 1 от 2001 г.). При съставянето на законите в правовата държава законодателят трябва да търси решения, които да задоволяват справедливия интерес (вж. Преамбюла на Конституцията и Решение № 1 от 2005 г. по к. д. № 8 от 2004 г.) в рамките на модела, който Конституцията задава, а не инцидентно или под влияние на случайни фактори да въвежда рестрикции и да установява привилегии, нито да предоставя права, които не могат да бъдат упражнявани. Освен това, в правовата държава подобните случаи трябва да се третират еднотипно и да не се допуска диференциация в законодателните разрешения по чужди на Конституцията критерии.

Разпоредбата на чл. 68а, ал. 1, изр. 1 дава право на лицата да се пенсионират до 1 година по-рано от възрастта, предвидена в чл. 68, ал. 1 от КСО, ако по отношение на тях е налице изискуемият в чл. 68, ал. 2 от КСО осигурителен стаж. В оспорената част разпоредбата предвижда, че при хипотезата на по-ранно пенсиониране – до 1 година, размерът на същата се изплаща в намален размер пожизнено. Този текст на закона в частта „пожизнено“ не задоволява справедливия интерес и въвежда рестрикции по отношение на определена категория лица. Това са лица, които са изпълнили изискването за наличието на минимален осигурителен стаж, съставляващ задължителна предпоставка за придобиване право на пенсия, но на които не им достига до 1 година от предвидената в закона възраст за пенсиониране. Касае се

за лица, които са изпълнили своето задължение да участват с осигурителни вноски във фондовете на общественото осигуряване и са проявили дължимата от тях солидарност, давайки своя принос към обществения продукт през периода на цялата си трудова дейност, но на които не достига до 1 година от предвидената в закона възраст за пенсиониране. Определянето на пожизнен срок по чл.68а, ал.1, изр.2 от КСО за получаване намален размер на пенсията по отношение на лица, изпълнили изцяло условията за натрупан осигурителен стаж и изплатили изцяло дължимите осигурителни вноски, не кореспондира с целта на нормата и противоречи на принципа на справедливостта по абз. 2 от Преамбюла на Конституцията на Република България.

Въведената правна възможност за по-ранно пенсиониране е свързана с определянето на намален размер на пенсията, който намален размер се изплаща пожизнено. Това по същество ощетява лицата и има възпиращ ефект спрямо тях от упражняването на това право, поради което разпоредбата се явява накърняваща принципа на правовата държава.

Основните принципи на осигуряването налагат извода, че в основата на осигурителния доход е трудовата дейност на осигуреното лице, съответно размера на платеното от него задължение за осигуряване, съставляващо функция от финансовите резултати на неговия доход от трудовата му дейност. В този смисъл, предвиденото в чл.68а, ал.1, изр.2 пожизнено намаляване размера на пенсията, необвързано с осигурителния стаж, а единствено с упражнено право на избор за по-ранно пенсиониране и то до 1 година от нужната възраст за пенсиониране, накърнява един от основните принципи на осигуряването, а именно: че основата на осигурителния доход се определя от размера на платеното от лицето задължение за осигуряване. Това по своята същност създава взаимоизключваща се правна уредба, и представлява нарушение на принципа на правовата държава, залегнал в чл. 4 от Конституцията.

Доколкото лицата по чл. 68а, ал. 2 от КСО са изпълнили своето задължение да участват с осигурителни вноски във фондовете на общественото осигуряване и са проявили дължимата от тях солидарност, давайки своя принос към обществения продукт през периода на цялата си трудова дейност, то пожизненото определяне на намален размер на пенсията на тези лица поставя същите в по-неблагоприятно положение от лица като напр. преживели съпрузи, които получават намален размер на пенсията, но само до навършване на възрастта им по чл. 68, ал. 1 от КСО. Така възприетата от закона уредба на пожизнено намаляване размера на пенсията накърнява прогласения в чл. 6, ал. 2 от Конституцията принцип на равенството пред закона, който прокламира

равнопоставеност на всички граждани пред закона и задължение за еднаквото им третиране от държавната власт.

Правото на получаване на пенсия е вид право на обществено осигуряване. Като такава, то се обхваща от конституционноправната защита, установена с чл.51, ал.1 от Конституцията. В своето Решение № 12 от 25.IX.1997г. по конституционно дело № 6/97г. Конституционният съд е посочил, че конституционноправната защита на това право включва, както задължението на държавата да предвиди (в смисъл да създаде) поначало по законодателен път система на обществено (и по-специално на пенсионно) осигуряване, така и задължението да гарантира конкретната реализация на осигуряването в неговите различни форми, когато условията за получаване на съответните плащания са настъпили. Все в същото решение Конституционният съд е посочил, че правото на обществено осигуряване е отделно конституционно право, каквото е и правото на труд (чл. 16 и чл. 48, ал. 1 от КРБ). Последното се гарантира и защитава от Конституцията самостоятелно. Упражняването на всяко от тях не е поставено в зависимост от упражняването (респ. неупражняването) на другото.

Доколкото правото на обществено осигуряване е отделно конституционно право от правото на труд, считам, че изложеният от подателя на искането довод за противоречие на разпоредбата на чл. 68а, ал.1, изр. 2 от КСО в частта „пожизнено“ с чл. 16 от Конституцията, според който трудът се гарантира и защитава от закона, е неоснователен.

Въз основа на казаното, намирам искането на омбудсмана на Република България за установяване противоконституционност на разпоредбата на чл. 68а, ал.1, изр. 2 от КСО в частта „пожизнено“ с разпоредбите на чл. 4, ал. 1 и ал. 2 и чл. 6, ал. 1, и ал. 2 от Конституцията на Република България за основателно, а по отношение доводите за противоречие с разпоредбата на чл. 16 от Конституцията на Република България – за неоснователно.

С УВАЖЕНИЕ,

ИВАН ГЕШЕВ
ГЛАВЕН ПРОКУРОР НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

